

**HARUKİ MURAKAMI’NİN “YABAN KOYUNUNUN İZİNDE” ADLI
ROMANINDA MODERNİZM, MİLİTARİZM, EMPERYALİZM VE
KAPİTALİZM BAĞLAMINDA KOYUN İMGESİ**

Aytemis DEPCI¹

Öz

Haruki Murakami’nin *Yaban Koyununun İzinde* adlı romanında içine girdiği insanı kontrolü altına alan sıra dışı bir Koyunu arayan başkişinin yolculuğu anlatılmakta ve Japonya’nın kolonyalist politik geçmişi ile kapitalist medya ve reklamcılık sektörüne eleştirel bir bakış getirilmektedir. Bu çalışmanın amacı romandaki Koyun imgesine odaklanmak ve emperyalizm, sömürü, kapitalizm, modernizm ve güç gibi olguları Koyun kavramı ile ilişkilendirerek irdelemektir. Romanda Patron, Koyun Profesörü ve Fare gibi karakterlerin “Koyun”un etkisinde kaldığı görülmektedir. Farklı politik görüşlerdeki karakterleri kullanan Koyun, sınırsız güce sahip sağ kanat bir politikacı olan Patron’nun, Mançurya’da Japonya’nın kolonyal faaliyetleri için zirai araştırmalar yürüten Koyun Profesör’ünün ve radikal solcu Fare’nin içine girerek onları kötücül amaçları için kullanmıştır. Başkişinin ise Koyun’u arama macerası boyunca Japonya’nın doğal olmayan modern kapitalist sistemini sorgulamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Japon edebiyatı, modernizm, emperyalizm, kapitalizm

**SHEEP IMAGE IN THE CONTEXT OF MODERNISM, MILITARISM,
IMPERIALISM AND CAPITALISM IN HARUKI MURAKAMI’S NOVEL
WILD SHEEP CHASE**

Abstract

Haruki Murakami’s novel *Wild Sheep Chase* depicts the journey of the protagonist who seeks an extraordinary sheep that controls the person it encountered and provides a critical overview of Japan’s colonialist political history and capitalist media and advertising industry. The aim of this study is to focus on the sheep image in the novel and to examine the phenomena such as imperialism, exploitation, capitalism, modernism and power by associating them with the concept of Sheep. In the novel, Sheep used various characters with different political views such as the “Boss” who is a right-wing politician with unlimited power, as well as the Sheep Professor who

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İskenderun Teknik Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, aytemis.depci@iste.edu.tr, ORCID:0000-0002-6536-9584

Depci, A. (2021). Haruki Murakami'nin "Yaban Koyununun İzinde" adlı romanında modernizm, militarizm, emperyalizm ve kapitalizm bağlamında koyun imgesi. *Humanitas*, 9(17), 143-163

conducted agricultural research for the colonial activities of Japan in Manchuria and Rat, the radical leftist, entering into them to perform his malicious purposes. The protagonist, on the other hand, questions Japan's unnatural modern capitalist system during his search for the Sheep.

Keywords: Japanese literature, modernism, imperialism, capitalism

Giriş

Haruki Murakami'nin (「村上 春樹」 Murakami Haruki) *Yaban Koyununun İzinde* başlığı ile Türkçe'ye kazandırılmış ve ilk kez 1982 yılında Japonya'da yayınlanan romanı 羊をめぐる冒険 (*Hitsuji o Meguru Bouken*) (2004)'i Japonca asıl metne bağlı kalarak "Koyun Etrafında Dönen Macera" olarak Türkçeleştirmek de mümkündür. Eserin İngilizce'ye *Wild Sheep Chase* olarak çevrilmesi Türkçe çevirisinde "yaban" sözcüğünün eklenmesine neden olmuş dolayısıyla da romandaki 'Koyun' imajının birdenbire 'Yaban Koyun'una dönüşmesine sebebiyet vermiştir. Ancak romanın kurgusunda asıl vurgulanan Koyun kovalamaca macerasıdır. Romanda Japonya'nın doğal olmayan modern kapitalist sistemi, yine Japonya için doğal olmayan Koyun imajı üzerinden sorgulanmaktadır. Japonya'nın hemen hemen hiçbir yerinde etrafta koyun görmek mümkün değildir. Koyunsuz bir ülkede Batılı bir imaj olan Koyun'u kurgunun tam merkezine koyan yazar, Japonya'nın Batı'dan aldığı modernizm, kapitalist ideoloji ve sömürgecilik gibi Batı temsillerini Batı'dan ithal ederek içselleştirmeyi başaramadıkları Koyun kavramı üzerinden olumsuzlamaktadır.

Eser fantastik içerikli bir roman olmakla birlikte romanın kurgusu Japonya'nın yakın tarihindeki olaylara dayanmaktadır. Romanda 1904-1905 Rus- Japon savaşı, 1930'lardaki Çin'e uygulanan yayılmacı politika ile 1960'ların sonundaki üniversitelerde çıkan öğrenci olaylarından referanslar bulmak mümkündür. Japon hükümeti, emperyalizm ve kapitalizme eleştirel bir bakış getiren Murakami'nin ilk romanı olarak nitelendirilebilecek *Yaban Koyununun İzinde* romanı çeşitli sömürü unsurları bağlamında ele alınmaktadır.

Japonya'nın 1930'lu yıllarda Kıta Çin'e saldırgan bir şekilde yayılması, sömürgeleştirmeye çalıştığı Mançurya'da hükümetin savaşta kullanmak üzere zirai çalışmalar yürütmesi, sağ kanat politikacıların ulusal basına etkisi gibi politik konulara değinilen romanda Japonya'nın sömürgeci tarihi üzerinde durulmaktadır.

Eserde ayrıca Batı'dan alınan emperyalizm vurgulanmakta ve savaş sonrası döneme denk gelen Liberal Demokrat Parti'nin genel olarak tek başına iktidarda olduğu ve Japonya'nın sanayisinin hızla geliştiği istikrar döneminde borsa, bürokrasi ve medyayı elinde tutan güç odaklarına (Zaibatsu 「財閥」 denilen büyük şirket grupları buna örnek

gösterilebilir) dikkat çekilerek köpük ekonominin (buble economy) yavaş yavaş kendini göstermeye başladığı 1980'li yılların başlarındaki aşırı tüketim modeli eleştirilmektedir.

Sellers'ın da belirttiği gibi savaş sonrası ordunun ve hükümetin ülkeyi idaresi ile ilgili sorunlar Murakami'nin sonraki çalışmalarında da ağır bir şekilde eleştirilen konulardan birisini teşkil etmektedir (Sellers, 2017, s. 12). Savaş sonrası dönemde Japonya'nın Amerikanlaşmasına denk gelen, modernleşme ve aşırı küreselleşmenin etkilerini Murakami eserlerinde gözlemlemek mümkündür. Savaşın hezimetinin atlatılmasıyla Japonya, 1960'ların ortasında dünya ekonomisinde söz sahibi olmuştur. 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında hayat standartlarının iyileşmesini isteyen insanların sahip oldukları değer yargıları değişmiş, daha kişiselleşmiş amaçları arama ve kendini ifade etmenin önemi artmıştır. Japonya'da 1960'ların sonunda hükümetin Amerikan siyasi düzeni ile paralel yapıdaki sistemine karşı ortaya çıkan "Zenkyoto" olarak adlandırılan politik ve savaş karşıtı entelektüel öğrenci hareketinin 1973-74'te kesilmesi bireylerin üzerinde olumsuz bir etki yapmıştır. Büyük çaplı somut değişikliklerin Japon toplumunda gerçekleştirilmesinin zorluklarından dolayı hareketin açmazı girmesi ile başarısızlığa uğrayan eylemcilerden bazıları üniversite sistemine ayak uydurmak zorunda kalmış ve bunun sonucunda kimileri kendilerini kaybederek kimlik krizi yaşamışlardır (Andou, 2014, s. 52-54). Japonya 1970'lerin sonunda Dünya'nın güçlü ekonomileri arasında yer alarak 1980'lerin sonunda dünyanın en zengin ülkelerinden biri haline gelmiştir. Kapitalizmin etkisiyle Japonya giderek materyalist bir toplum haline gelmiş Amerikan yaşam tarzı yaygınlaşmıştır. Pountrey'in de belirttiği gibi bu dönemde tüketim malları ile çevrili Amerikan ailelerine özendiren Amerikan merkezli medya kitleler üzerinde güçlü bir etkiye sahip olmuştur. (Pountrey, 2017, s. 66). Ekonomi ve sanayiye öncelik verilmesi ve bireyler üzerinde aşırı düzeyde kurumsal kontrol sağlanması ile toplumun çıkarları bireylerin çıkarlarının üzerinde tutulmuştur. 1980'lerdeki hızlı ekonomik kalkınma ve istihdamın artırılması toplumda oluşturulan gerekli güven ortamının sağlanmasına katkıda bulunsa da toplumsal yaşamda dolaylı olarak da olsa bireyselleşmeye müdahalede bulunulmuştur. Bu hızlı yükselme dönemi ve sonrasında ortaya çıkan kapitalizmin bireylerin ideallerini yitirmelerine sebep olması Murakami'nin romanlarında (羊をめぐる冒険 *Hitsuji o Meguru Bouken*, 2004; ダンス、ダンス、ダンス *Dansu, Dansu, Dansu*, 2015; 騎士団長殺し *Kishidanchou Goroshi*, 2019) sıklıkla karşılaşılan bir durumdur.

Yazarın *Yaban Koyununun İzinde* adlı romanındaki başkişi kapitalizmin etkisi ile hayatta mücadele edecek bir şeyleri kalmamış ve gençlik ideallerini yitirmiş sıradan biridir. Ancak bu durum gerçekte var olamayacak özel bir Koyun'u aramaya başladığı süre avına

çıkmasıyla birden değişir. Romanda kapitalizmin maşası haline gelmiş reklamcılık endüstrisi ile kitle iletişim araçlarının tüketici toplumu etkileyerek ve kitleleri yönlendirerek sömürü unsurları olarak nasıl işlev gördükleri ve bireylerin ideallerini nasıl yok ettikleri üzerine farkındalık yaratılmaktadır. Japon hükümetinin ve ordunun eleştirildiği romanda Japonya'nın kolonyal tarihine ve Ainu (アイヌ) halkının sömürülmesine de değinilmektedir. Ainular Japonya'nın kuzeyinde bulunan Hokkaido adasında yaşayan Meiji Döneminde kolonileştirilmiş ve asimile olmuş etnik bir topluluktur. Çalışmada Japonların Ainular'ı baskı altına alması, Japonya'nın emperyalist tarihi ve savaş sonrası dönemde devam eden kapitalist sistemin etkisi romandaki Koyun kavramı ile ilişkilendirilerek açıklanacaktır.

Koyun'un II. Dünya Savaşında ve sonrasındaki Japonya'nın yeniden inşası sırasında gücü elinde bulunduran karakterlerin içine girerek onları etkisine aldığı görülmektedir. Japonya'nın Mançurya'yı sömürgeleştirmesine ve imparatorluk olarak yerini sağlamlaştırmasına yardımcı olan entelektüel karakter Koyun Profesörü, medya ve bürokrasi gibi modern Japonya'nın en etkili kurumları üzerinde güç sahibi olan Patron ve son olarak babası savaş zamanı zengin olan başkışının solcu arkadaşı Fare gibi üç farklı karakter Koyun'un etkisi altında kalmıştır.

Murakami'nin anlatısının zenginliğine daha iyi odaklanabilmek ve emperyalizm, sömürü, kapitalizm, modernizm ve güç gibi kavramlarla ilintili olan romandaki "Koyun kavramı"ni çözümlmek için öncelikle Japonya'nın yakın tarihindeki dinamiklere kısaca değinmek ve tarihi ve kültürel bağlam içerisinde metni çözümlmek yerinde olacaktır.

Japonya'nın Yakın Tarihine Kısa Bir Bakış

18. yy'ın ikinci yarısında ve 19. yy'da Doğu Asya'daki limanların dış ticarete açılmasıyla Batı'nın Güney ve Güney Doğu Asya'yı kolonileştirmeye başladığı görülmektedir. Asya'nın ilkel ürünleri ile Batı'nın sanayi ürünleri arasındaki değişimin artmasıyla ticaretin ve para akışının devamı için modern siyasi düşünceler ve yasal kurumlar Asya'ya tanıtılmış ancak sanayileşme teşvik edilmemiştir (Sugihara, 2004, s. 1).

1850'li yıllarda Japonya ekonomik olarak geri kalmış feodal bir toplumken emperyalist Batılı güçler kendi ihtiyaçlarını karşılamak için Japonya'ya yasal ticari anlaşmalar dayatmışlardır (Beasley, 1987, s. 14). 1868'deki Meiji Restorasyonu ile birlikte Japonya dış dünyaya açılmış ve bu dönemde ülke hızlı bir modernleşme ve Batılılaşma sürecine girmiştir. Batı'nın kolonileştirmesinden kaçan Japonya bilim ve teknoloji temelli bir toplum kurmak için sanayileşme çalışmalarına başlamış ve üretimini arttırmıştır. Yirminci yüzyılın başlarında devlet politikasında modernleşme ile birlikte emperyalizm hız

kazanmıştır. Sanayileşme sürecinde Batı'nın teknolojilerini etkili bir şekilde kullanan Japonya emperyalist emellerini gerçekleştirmek için ordusunu güçlendirmiştir. Tarım arazilerinin yetersizliğinin yanı sıra hammadde ve pazar ihtiyacının artması yüzünden Japonya topraklarını genişletme yoluna gitmiştir. Refah düzeyini yükselten Japonya, Fukuzawa Yukichi'nin ortaya attığı Asya'dan kaçış sloganı altında kendini Asyalı devletlerden üstün görerek onlarla birlik olmak yerine onları sömürmek yoluna gitmiştir. Fukuzawa'ya göre Japonya kendini Batı'nın çağdaş ülkeleriyle bir görmeli ve Çin ve Kore'ye tıpkı Batılılar'ın onlara davrandığı gibi davranmalıdır (Fukuzawa, 1960, s. 238-240). Bunun için Japonya 1895'de Tayvan'ı ve 1910'da Kore'yi kolonileştirmiştir. "Yükselen milliyetçiliğin de etkisiyle Japonya, 1894-1895'de önce Kore yarımadasının imtiyazı için Çin ile savaşmış, ardından Çin'in imtiyazı için 1904-1905'de Rusya ile karşı karşıya gelmiştir." (Dündar, 2011, s. 16). Kore ve Mançurya'nın kontrolünü ele geçirmek için Rusya ile savaşarak galip gelen Japonya dış siyasette etkili bir güç haline gelmiştir.

Japonya, Kore ve Tayvan'daki kolonilerine toprak reformu ve emek yoğun teknolojisini (labour-intensive technology) tanıtmıştır (Nakamura, 1999; Sugihara, 2004). Sanayileşmesinde ve ekonomik kalkınmasında kolonilerinden yararlanan Japonya batının emperyalist faaliyetlerini benimsemiştir. 1930'larda ise Japon emperyalizmi bölgede önemli bir güç haline gelmiştir (Sugihara, 2004, s. 13).

Japonya'daki milliyetçiliğin başlangıcı Meiji bürokratlarının modern ulus devlet inşa ettikleri döneme dayanır (Matthews, 2003, s. 75). Maruyama'nın belirttiği gibi Japonya'daki faşizmin birinci evresi 1919-1931 yılları arasını kapsarken ikinci evre milliyetçi unsurlar ile askeri gücün birleştiği "radikal faşizmin olgunluk dönemi" halini almıştır (Maruyama, 1969, s. 25). Faşizmin son evresi olan "Japon Faşizminin tamamlanma dönemi"nde ise siyasetçiler ve sermayenin desteğini alan ordunun gücü en üst düzeylere ulaşmıştır (Maruyama, 1969, s. 27).

1937'deki Çin-Japon savaşının çıkışındaki ekonomik faktörler arasında pamuk ticareti başı çekmektedir. Dahası Çin'in direnci arttıkça Japonya'nın yıkımı da daha da fazla olur. 1937 yılının aralık ayında o dönem Çin'in başkenti olan Nanking'e tam da savaşın bittiği düşünüldüğü bir sırada Japon ordusu saldırmıştır. İşgal sırasında 200.000'den fazla sivilin ve silahsız askerin katledildiği ve 20.000'den fazla tecavüz vakasının ortaya çıktığı Nanking Olayı olarak da bilinen ve acımasız savaş suçlarının işlendiği olayın hassasiyeti her iki taraf için de sürmektedir (Yang, 2001, s. 50).

Japonya giderek ağır sanayide Batı'ya daha da bağımlı hale gelmeye başlamıştır. 1930'larda Japonya'nın petrol ithalatı iyice artmıştır. 1939'da Avrupa'da ikinci Dünya Savaşının çıkmasını fırsat bilen Japonya Borneo'da petrol başta olmak üzere kaynakların zengin olduğu Güney Doğu Asya'daki bölgeleri istila etmeye başlamıştır (Sugihara, 2004, s. 17).

Pasifik'te artan gerginlikler yüzünden Japonya ve Amerika arasında savaş çıkması kaçınılmaz hale gelmiş ve 1941'de Japonya Birleşik Devletlerin Hawaii'deki Pearl Harbour üssüne büyük bir baskın düzenlemiştir. Birkaç yıl süren başarısız savaşlar sonucu Japonya, Tokyo'nun bombalanması ve Hiroşima ve Nagasaki'ye atılan atom bombaları yüzünden 15 Ağustos 1945'te Müttefik Güçlere teslim olmuştur.

Japonya'nın 2. Dünya Savaşında aldığı ağır yenilgi sonrası Amerika'nın ülkeyi işgali, imparatorun gücünün sembolikleştirilmesi ve ardından dış tehditlere karşı ülkeyi koruma görevinin Amerika'ya verilerek Amerika'nın ülke topraklarında üs kurması Amerikan emperyalizmine duyulan tepkilerin artmasına neden olmuştur. 2. Dünya Savaşı sonunda Japonya'nın işgali sırasında Tokyo'da General Head Quarters kurulmuş ve Japonya Müttefik Kuvvetler Yüksek Komutanı olarak atanan Mac Arthur başkanlığında bu merkezden Amerika tarafından yönetilmiştir. 1960'lı yıllarda Amerikan eksenli anayasal düzenlemeler ve Japonya'nın Amerika ile yaptığı güvenlik anlaşmasını yenilemek istemesi ülkede rejim karşıtı protestoların ortaya çıkması ile sonuçlanmıştır.

Üniversite öğrenim ücretleri, üniversite yönetiminin yolsuzlukları ve yönetimdekilerin şiddet uygulayan güvenlik görevlileri kullanmalarını eleştiren öğrenci örgütleri üniversitelerin özgürleşmelerini ve kendi kendilerini yönetebilmelerini talep etmişlerdir. Önceliğini Tokyo Üniversitesi'nin çektiği ve giderek tüm Japon üniversitelerine yayılan protestoların sonucunda üniversiteler hükümetten otonomi hakkı almaya başlamışlar ve bu yeni yönetim sistemi sayesinde rejim karşıtı ve sol görüşlü gruplar kendilerini ifade etme ve üniversite yönetimine katılma imkânı bulmuşlardır (Bal ve Özeren, 2009, s. 20).

Zengakuren (Zennihon Gakusei Jichikai Sourengou 全日本学生自治会総連合- Ulusal Özerk Öğrenci Birlikleri Federasyonu) Amerikan karşıtı öğrenci hareketlerinde etkili olmuş bir öğrenci örgütüdür. Başta Japon Komünist Partisinin etkili olduğu örgüt daha sonra bağımsızlığını kazanarak partiye karşıt bir tutum sergilemiştir (Sunada, 1982, s. 459). 19 Ocak 1960'da Amerika ve Japonya arasında imzalanan Japon-Amerikan Güvenlik Antlaşması'na şiddetle karşı çıkmışlardır. Anlaşma, Japonya'nın Amerika tarafından korunmasını sağlamasının yanında Amerika'ya Japon topraklarında üs kurma yetkisi de

verecek ve Vietnam Savaşında Japon üslerinin Amerika'nın kullanımına açılmasını ve dolayısıyla savaşa destek vermesini gerektirecekti.

Shimbori'nin de belirttiği gibi 1960'ların ikinci yarısında olaylar daha karmaşık bir hal almıştır (Shimbori, 1980, s. 139). 1960'lardaki öğrenci hareketlerinin 1970'lerdekinden farklılığına değinen Shimbori, 1960'lardaki hareketleri öğrencilerin demokrasiyi savunmak amacıyla gerçekleştirdiklerini ancak 1970'te radikal azınlıkların üniversiteleri bilgi fabrikası olarak tanımladığını ve öğrencilerin çoğunun da hareketi bir çeşit oyun gibi gördüklerini vurgulamaktadır (Shimbori, 1980, s. 153).

Japon-Amerikan Güvenlik Antlaşması (Amerika'nın Japon topraklarında askeri üsler kurmasına izin veren ve 1951'de imzalan anlaşma), Amerikan emperyalizmi ve Vietnam savaşını protesto amacıyla kurulan ve 1968'lerden itibaren öne çıkan "Zenkyoutou" (Zen Gaku Kyouto Kaigi- 全学共闘会議 'Tüm Kampüsler Ortak Mücadele Komitesi') adındaki yeni gönüllü topluluk, üniversitelerde şiddetli kampüs olaylarına sebep olmuştur. Topluluk üniversitelerin emperyalist yönetim sistemine güdümlü eğitim fabrikaları haline gelmeleri ve kapitalist sermayeye hizmet edecek elemanlar üretmelerini (Tsuzuki, 1970, s.518) eleştirmiştir.

Çalışmada bugünkü Japonya'nın temellerinin atıldığı Meiji Restorasyonu ile başlayan modernleşme, Batılılaşma, kolonileşme ve kapitalistleşme süreci ile savaş sonrası 1960'lı yıllardaki üniversite olaylarını da içine alan gelişmelerin ışığında yazarın Koyun kavramına yüklediği ideolojik işlevlerin irdelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çağdaş Japon edebiyatının önemli temsilcilerinden biri olan Haruki Murakami'nin *Yaban Koyununun İzinde* adlı romanında Japonya'nın sömürgeci ve kapitalist söylemlerini temsil eden karakterler yaratarak Japonya'nın kolonyal ve kapitalist misyonunu Koyun imgesi ile nasıl kavramlaştırılıp çökerttiği üzerinde durulacaktır.

Koyun Kavramı Bağlamında Emperyalizm, Modernleşme ve Kapitalizm Unsurları

Romanın isimsiz başkişisi, arkadaşıyla birlikte kaçan karısı tarafından terk edilmiş, bir reklam metin yazarı olarak işinden sıkılmış ve hayattaki ideallerini yitirmiştir. Başkişi arkadaşı Fare tarafından kendisine gönderilen bir fotoğraftaki sırtında yıldız şeklinde bir işaret olan özel bir Koyun'un izni sürmek için zorla görevlendirilmiştir. Muazzam bir servete ve ulusal basında sınırsız etkiye sahip, büyük bir siyasi ağı kontrolü altında tutan sağ kanat politikacı olan Patron (Japonca Sensei) lakaplı karakterin sekreteri tarafından başkişi bu özel Koyun'u bulması hususunda hem tehdit edilmekte hem de bu iş için kendisine yüklü miktarda para vaat edilmektedir. Bu Koyun aratma ya da Koyun'u buldurma süreci Amerika'nın

Japonya'ya uyguladığı emperyalist ve ekonomik baskının ete kemiğe bürünmüş haline oldukça benzemektedir.

Koyun'u aramak üzere bir yolculuğa çıkan başkişi, Patron'un organizasyonunu temsil eden sembol ile Koyun'un üzerindeki yıldız şeklindeki lekenin aynı olduğunu öğrenir. Patronun gücünü Koyun sayesinde nasıl kazandığını ve bu özel Koyun'un oynadığı gizemli rolü açığa çıkardıktan sonra Hokkaido'ya gelen başkişi, burada araştırmalarına devam eder.

İmparatorluğun Kuzey kapısı olarak görülen Hokkaido Meiji Dönemi'nde kolonileştirilmiştir ve fiziksel özellikler, dil ve kültür yönü ile Japonlardan farklı olan yerli halk Ainular, asimile edilmiştir. Shigeaki'nin de vurguladığı gibi Amerikan tarzı kolonizasyon politikaları uygulayan Meiji hükümeti, Honshu yani merkez adadan birçok Japon'u burada çiftlik kurmak ve hayvancılık yapmak üzere taşınmaya sevk etmiştir. Yerleşimin teşvik edilerek yerleşimcilere yardım edilmesi, yerli Ainu'lara yönelik asimile edici bir yol izlenmesi ve Rusya'ya karşı Hokkaido'nun savunulmasına yönelik bir politika belirlenmesi açısından Hokkaido özel bir tarihi bağlama sahiptir (Shigeaki, 1991, s. 92).

Başkişi Yunus Hotel'inde kalırken otel sahibinin babası olan 1935'te yıldızla işaretlenmiş Koyun'un bilincine girdiği Koyun Profesörü ile tanışır. İnsanlığı dönüştürmeyi planlayan Koyun, Profesörü terk ederek Patron'un içine girer. Profesörden fotoğraftaki yer hakkında bilgi edindikten sonra başkişi kız arkadaşının eşliğinde Fare'nin babasına ait bir dağ villasına gider. Orada koyun kostümü giymiş küçücük bir beyefendi olan Koyun Adam ile tanışır. Kısa süre sonra Koyun Adam tarafından ziyaret edilen başkişi, uzun zamandır kayıp olan arkadaşı Fare ile Koyun Adam'ın temas halinde olduğunu öğrenir. Bir gece ölmüş arkadaşı Fare belirir ve ona Koyun'un sinsi gücünü açıklar. Fare Koyun'un yozlaştırıcı etkisine ev sahipliği yaptığını fark edince kendi iradesini devralan Koyun'un zehirli bilincinden kaçmak ve Koyun'u yok etmek için intihar eder. Romanın sonunda ise Fare, başkişiden Koyun'u tamamıyla yok etmek için Hokkaido'da Koyun Adam'ın yaşadığı ormanda bulunan evini patlatmasını talep eder. İçine girdiği insanı kontrolü altına alan bu özel Koyun'u aramak üzere Hokkaido'ya gönderilen başkişinin macerası üzerinden yazar Japonya'nın kolonyal ve politik geçmişine, ülkenin iş politikaları ve kapitalist medya ve reklamcılık sektörüne değinmektedir.

Romanda, savaş sonrası dönemde devam eden emperyalist sistemin etkisi ile başkişinin bireysel olarak kendi geçmişinden kaçmaya çalışması irdelenirken Japon İmparatorluğu'nun Mançurya'daki savaş öncesi faaliyetleri, hükümetin, endüstrinin ve sağ

kanadın gizli anlaşmalarının üzerinde durularak ulusun tarihi yeniden keşfedilir (Napier, 1996, s. 208).

Koyun imgesini modernizm, emperyalizm, güç, Batı'dan ülkeye giren ve tehdit oluşturan her türlü kavramla ilişkilendirmek mümkündür. Romanın başında, Murakami başkişinin üniversitede öğrencilik yıllarında yaşadığı kargaşa ve protesto olaylarına değinerek o dönemi gürültülü ve başarısız olarak nitelendirir (Murakami, 2004, s. 12-I). Romanda vurgulanan Japonya'da 1960'lı yılların sonlarında yaşanan öğrenci olaylarının çıkışı da Koyun imgesinin şeytani amaçları kapsamında düşünülebilir çünkü Koyun'un insanlığı değiştirmek ve yönlendirmek gibi bir tasarısı bulunmaktadır.

Başkişi üniversite yıllarında kendi gibi üniversite öğrencisi olan arkadaşlarıyla uluslararası savaş karşıtı hareketin bir parçası olarak barikatlar koyarak, kampüsü kapatarak, polisle çatışarak savaşa ve otoritelere karşı gösterdikleri direnişi hatırlamaktadır: "Üniversite kuşatılmıştı ve birkaç kez de kapatıldı, üstelik benim de çözmek gereken kendimce sorunlarım vardı." (Murakami, 2004, s. 14-I). Ancak başkişinin kendi sorunlarıyla meşgul olmasından dolayı o dönem üniversiteleri kasıp kavuran bu olaylara karşı kayıtsız bir tutum sergilediği görülmektedir.

1960'lı yılların sonunda öğrenci olaylarının yaşandığı bu dönem başarısızlık ve hayal kırıklığıyla sonuçlanır: "Çocukların çoğu üniversiteyi bırakmıştı. Biri kendi canına kıymış, bir başkası ise gizlenmiş izini kaybettirmişti" (Murakami, 2004, s. 14-I). Murakami, gerçek mücadelelerden vazgeçildiğini, o dönemde pek çok gencin yitip gittiğini ve yapılan mücadelelerin anlamsızlaştığını vurgulamaktadır.

Romanda, sağ kanat politikacı olan Patron'un sekreteri o dönemin kuşağının başarısız oluşunu aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

Sizin kuşağın, altmışların sonunda geçirdiği ya da en azından geçirmeye çabaladığı bilinçlenme, kökleri hala, bireysellikte olduğu için tamamen başarısızlıkla sonuçlandı. Yani bireyselliği nicel ya da nitelik açısından değiştirmeden sadece bilinçlenme genişletildiğinde böyle bir girişim nihayetinde ümitsizliğe mahkûmdu (Murakami, 2004, s. 190-I).

Burada köklü ve sağlam bir değişim geçirilmeden sadece bilinçlenme ile bir yere varılamayacağı vurgulanmaktadır. O dönemin gençlerinin girişimi sonuçsuz kalınca bir süre sonra topluma ayak uydurup ideallerini yitirmişler ve aşırı kapitalist düzenin etkisiyle bu sömürü düzeninin bir parçası haline gelmişlerdir. İdeoloji anlamını yitirince, 1960'ların özgürlükçü, protestocu atmosferi 1970'lerde yerini tüketim çılgınlığına bırakmıştır. Baik'in de üzerinde durduğu gibi Haruki Murakami için 1960'lar zamanla kaybolan bir dönem

anlamına geliyordu. Derin bir kuyu gibi hafızasında kara bir delik oluşturan bu dönem yazar için adeta bir "bellek bataklığı" halini almıştır (Baik, 2010, s. 67). 1945 sonrasında Müttefik Kuvvetler'e kayıtsız şartsız teslim olmalarının ardından yıllarca günlük yaşamlarında savaş ve yenilginin fiziksel, psikolojik ve politik sonuçlarının Japonların belleklerinden silinmeye çalışılması gibi 1960'ların protestocu atmosferi de ulusun geçmişinin travmatik anılarını unutmak arzusu ile belleklerden silinmiştir (Seraphim, 2006, s.1). 1970'lerde üniversitelerden mezun olarak iş dünyasına atılan gençler için 1970'ler savaş sonrası zavallı günlerden zengin günlere geçiş dönemi olarak anımsanmaktadır. Aşırı tüketime teşvik edildiği bu kapitalist yapılanmada romanda da vurgulandığı gibi reklamcılığın önemi büyüktür: "Reklamcılığı elde tutmak, söz geçirmek demek, gazete ve televizyon yayıncılığının hemen hemen tamamına söz geçirmek demektir. (...) Sana ulaşan bilgilerin yüzde doksan beşi zaten karşılığı ödenip önceden seçilmiş bilgilerdir (Murakami, 2004, s. 97-I; Murakami, 2018, s. 74). Reklamcılık işleri yapan başkışinin kapitalizmin kuklası haline geldiği görülmektedir.

Murakami, kapitalist Patron'un medyayı elinde tutarak kitlelere yön vermesine vurgu yapmaktadır:

Hisse senetleri. Başlıca gelir kaynağı onlar. Piyasayla oynamak, insanları zorlamak, el koymak, işlemek (...) muhabirleri gereken tüm bilgileri topluyor ve o da canının istediği gibi alıyor, seçiyor. Olan bitenin ancak pek küçük bir dilimi geçiyor haberlere. Tüm diğer haberler Patron için bir kenara ayrılıyor. Açık açık baskı yok, elbette, ama olaylar zaman zaman şantaja çok ama çok yaklaşıyor. Ve eğer şantaj işe yaramazsa biraz pompalasınlr diye politikacılarına haber salıyor (Murakami, 2004, s. 97).

Kapitalist Patron para piyasalarını ve politikacıları kontrol eden ve basını istediği gibi yönlendirebilen çok büyük bir otoritedir. Basın ve reklamcılık sektörü ele geçirilince insanların davranışları, algı ve eğilimleri de kontrol edilebilir.

Başkışı zaman zaman reklamcılık imgelerinin anlamsızlığını sorgularken kapitalizmin ülkenin her yerine reklam panolarıyla yayılmasını eleştirir:

Yol kıyısında sıralanan reklam panoları, boş ve hükümsüz iletilerini yollamaya devam ediyordu. (...) Alabildiğine güneş yanığı bikinili bir kız kolasını içiyor, orta yaşlı bir karakter oyuncusu kaşlarını çatıp viskisinin bardağına doğru eğiliyor, bir dalgıç saati suyun içinde göz alıcı biçimde parlıyor, yapmacık ve berbat bir şekilde pahalı bir oda içinde bir manken kız tırnaklarını boyuyordu. Reklamcılığın yeni öncüleri ülkenin ta içlerine o hain kollarını uzatmaktan çekinmiyorlardı (Murakami, 2004, s. 90; Murakami, 2018, s. 253).

Reklamcılık, bireyin eksiklik hissini ve içindeki boşluğun yaratılan arzu nesnelere ile giderilme teşebbüsüdür. Ancak bireyin kendini özdeşleştirdiği bu arzu nesnelere yabancılaştırıcı bir yanılmasadan ibarettir.

Kendisi de reklamcılık dünyasına ait olan, medya kontrolündeki tüketici odaklı bu kapitalist yapılaşmadan sıkılan ve kendi içindeki boşluğu atıldığı bu macera ile gidermeye çalışan başkışı, Koyun'un izini sürerken "Junitaki Kasabasının Yetkili Tarihçesi" (Murakami, 2004, s. 71-II) adlı bir kitabı okumaya başlar. Kitaba göre Hokkaido'nun Kuzeyinde bulunan bu alana göç eden buranın ilk sakinleri bir Ainu gencinin rehberliğinde daha önce kimselerin yaşamadığı bir bölgeye yerleşirler. Yönetim zaman içerisinde yerleşimcilere ucuza koyun vererek arazi meralştırılır ancak bu yardımlar savaş için giysi tedarik edebilme amacıyla yapılmıştır.

Asya kıtasına yakında başlatılacak bir sefer için gereken kalın yün giysiler bakımından kendi kendine yetebilmek amacıyla askeri otoriteler hükümeti dürtüklüyor, hükümette Tarım ve Ekonomi Bakanlığı'na, koyun yetiştiriciliği konusunda çabaların artırılması emrini veriyor, hükümet de bu planları Bölgesel Yönetim'e zorla uygulatıyordu. Rus-Japon savaşı çıktı çıkacaktı (Murakami, 2004, s. 80-II).

Yazar, devletin emperyalist çıkarlarına hizmet etmesi için koyun yetiştiriciliğinin desteklendiğini vurgulayarak Hokkaido'da yaşayan halkın hükümetin savaş ve sömürge politikalarına nasıl alet edildiğini göstermektedir.

1904-1905'deki Rus-Japon savaşı için tüm kaynaklar seferber edilmiş, savaşa yönelik hazırlıklar artırılmıştır. Kitapta Ainu rehberin oğlunun zorla savaşa gönderilmesi ve savaşta ölmesi Ainular gibi etnik azınlıkların da savaşta kullanıldığına işaret etmektedir.

Başkışı Koyun arama görevi sırasında Koyun Profesörü olarak tasvir edilen bir karakter ile karşılaşır. Koyun Profesörü 1937'deki Çin-Japon savaşı çıkmadan önce savaşa hazırlanılırken koyun yetiştirmek üzere Mançurya'ya gönderilen seçkin bir ziraat uzmanıdır. "Koyun yetiştirmek" koyundan elde edilen yünün savaş üniformalarında kullanılabilmesi için o dönemde büyük bir önem arz etmektedir. Japonya'da koyun otlatma alanlarının neredeyse hiç bulunmaması nedeniyle imparatorluğun tarım politikası gereği kolonilerinde koyun yetiştiriciliği desteklenmiştir. Koyun Profesörü Tarım ve Köy İşleri Bakanlığında çalışırken Japonya, Kore ve Tayvan için bir tarımsallaşma tasarısını gerçekleştirmek üzere Mançurya sınırında 1932'de kurulmuş "Manchukuo" adlı Japonya güdümündeki devlete hayvan yetiştiriciliği üzerine kolonyalist çalışmalar yürütmek üzere gönderilir. Burada Koyun Profesörü'nün içine bu tuhaf Koyun girer ve koyun ile yaşadığı tecrübe ortaya çıkınca da

ordudan atılarak Japonya'ya geri gönderilir. Koyun Profesörü bu durumu "tipik bir 'sömürge olayı'" olarak tasvir eder (Murakami, 2004, s. 58-II). Koyun Profesörü eserde sömürgecilğe hizmet etmek amacıyla Mançuraya ve Kore'ye gönderildiği için o dönem modernleşme fikrinin etkisinde kalan sömürgeci elitistleri sembolize etmektedir.

Romanda başkişinin okuduğu kitap ile asıl anlatı arasında ilişki kurulmaktadır. Çobanlık yapıp koyun yetiştirmeye zorlanan Ainu rehberin oğlunun ölümü ile Koyun Profesörü'nün doğumu ilişkilendirilmektedir: "Örneğin 1905'te - Meiji 38 yılında Port Arthur düşüyor ve Ainu gencinin oğlu, savaşta ölüyor. Benim belleğime göre bu yine Koyun Profesörü'nün doğum tarihine denk geliyor. Tarih de biraz biraz bir yerlerde birbirine bağlanıyor" (Murakami, 2004, s. 86-II). Ayrıca Patronun da Hokkaido'yu işgal ederek orada yaşayan Ainu'ları sömüren fakir bir çiftçinin oğlu olması romanın içinde verilen "Junitaki Kasabasının Yetkili Tarihesi" adlı kitaptaki anlatı ile asıl anlatıyı birleştirip iç içe geçiren başka bir unsur olarak göze çarpmaktadır. Hokkaido'nun kolonileştirilmesi sırasında oraya tarım yapması için gönderilen Japonlar oradaki yerli halkın rahatlamasını sağlasa da onları aynı zamanda asimile ederek kullanmışlardır. Patron'un babasının Hokkaido'daki yerleşimcilerden biri olması ve eserde Hokkaido'daki yerleşimcilere ayrılan uzun bir bölüm bulunması oradaki sömürü unsurlarına gönderme yapmaktadır.

Koyun 1936'da sağ kanat bir politikacı olan Patron'un içine girerek nihayetinde Japonya'ya ulaştığında, Patron'un siyasi bir yeraltı imparatorluğu kurmasına neden olur. Kore'ye gitmek üzere çocukken evden ayrılan Patron Japonya'ya döndüğünde sağcı bir gruba katılır. Patron daha gençken kaldığı Sugamo cezaevindeyken Koyun içine girmiştir. "Sugamo Cezaevi'nden salıverildiğinde, bir yerlere gizlediği ganimeti ikiye bölüp bunun yarısı ile muhafazakâr partinin bir kesimini, tamamen satın almış, paranın kalan yarısıyla da reklam endüstrisini satın almaya harcamış" (Murakami, 2004, s. 96-II). Patron reklamcılık endüstrisini İmparatorluk propagandaları yapmada kullanarak sağlam bir iktidar zemini hazırlamıştır. Önemli sağcılardan biri olan ve arkasında büyük bir güç bulunan Patron "Kanto ordusunun üst rütbelileri" ile ilişkisi olan Kıta Çini'ni karıştırıp Sovyet orduları gelmeden Japonya'ya dönmeyi başaran zamanlaması mükemmel biridir. Japon İmparatorluk Ordusunun en büyük ve en prestijli ordularından olan ve 1937'den itibaren İkinci Çin-Japon Savaşı sırasındaki ana Japon savaş kuvvetlerinden olan Kanto ordusu (關東軍), Japon kukla devleti Manchukuo'nun yaratılmasında da büyük ölçüde etkili olmuştur.

Birinci dereceden savaş suçlusu olarak işgal kuvvetleri tarafından içeri atıldığında bile, yargılanması yarıda kesilmiş ve dosyası bir daha hiç açılmamış. Sözde sağlık nedenleriyle,

ama orası biraz belirsiz. Anlaşılan, Amerikan güçleriyle bir pazarlık yapılmış, MacArthur Kıta Çini'ni hedeflediği için (Murakami, 2004, s. 96-II).

Savaş sırasındaki emperyalist çıkarların çatışmasını kendi lehine kullanan Patronun savaş sonrasında da gücü elinde tuttuğu görülmektedir. Japonya'nın II. Dünya Savaşı'nda atılan atom bombaları yüzünden savaş kurbanı haline gelmesi Çin, Filipinler ve diğer Pasifik adalarındaki işgalleri sırasında işlemiş olduğu suçların üzerini örtmesine yaramıştır. Hükümet ve medyanın savaş ölümlerini onurlandırma politikası romandaki "Patron" karakteri gibi sağ kanat politikacıları güçlendirmiştir. "Patron, politikacılar, haber alma servisleri ve borsanın oluşturduğu üçlemin en üstündeki kutsal noktada konumlanmaktadır" (Murakami, 2004, s. 96-II). Ulusal basını ve hükümeti kontrolü altında tutan nüfuzlu ve aşırı sağcı Patron, Japonya'yı savaşta vahşet yapmaya iten güçlerin hala mevcut olduğunu göstermektedir. Romanda militarist Japon İmpartorluğu ve zalim savaş suçlarının işlenmesine sebep olan yıkıcı güç Koyun kavramı ile simgeleştirilmiştir. Koyun Patron'un kurduğu organizasyondaki gücü yönettiği için Koyun'un Patron'un içinden çıkıp gitmesi yüzünden organizasyon dağılmaya yüz tutmuştur. Koyun'un gücünün ve iradesinin yitirilmesi, Büyük Japon İmpartorluğu'nun savaş sonrası lider militarist, nasyonalist ve ırkçı yönetimin sona ermesine gönderme yapmaktadır.

Başkişi bu organizasyonun arkasındaki sekreterle tanıştığında Patronun kurduğu Krallık ikiye bölünmek üzeredir. Patronun yükselişe geçtiği dönem 1936'da Koyun'un içine girmesi ile başlamıştır. Japonya o dönemde Kıta Çin ile savaş halindedir. 1936'nın sonlarında Beiping'in (Şimdiki Beijing "Pekin") kuzeyindeki, doğusundaki ve batısındaki tüm alanlar Japonya tarafından kontrol altına alınmıştır. Dolayısıyla Patron'un yükselişe geçtiği dönem ile Japonya'nın güçlenmeye başladığı dönemin eşzamanlı olması kurgu ile gerçeklerin bağdaştırıldığını göstermektedir. Ancak anlatı dünyasında organizasyonun devamı ve gücün korunması için Koyun'un bulunması çok büyük bir önem taşımaktadır. Sekreterin amacı Koyun'u ele geçirerek gücü kendi eline geçirmek ve bu organizasyonun başına geçmektir. Koyun'u bulmak için de başkişiyi kullanmak ister.

Murakami'nin romanda kapitalizme getirdiği eleştiri aynı zamanda onu egemen sosyal ideoloji olarak teşvik eden siyasi güçlere yapılan bir eleştiridir. Romanda Japon hükümeti Ainuların yaşadıkları bölgelere Japon yerleşimciler göndermiş, bu yerleşimciler de Ainuların asimile olmalarına neden olmuştur. Dahası, Ainular üzerinde hegemonya kuran İmpartorluk romandaki Ainu çobanın oğlunu zorunlu olarak askeri göreve çağırmış ve bunun sonucunda çobanın oğlu ve köyden seçilen diğer gençler Çin'de ölmüştür. Koyun yetiştiren Ainu çobanın

durumunun romana anlatı içi anlatı olarak dâhil edilmesi ironik bir anlatı olarak Japon militarizmi ve hegemonyası ile Koyun kavramını bağdaştırmaktadır. Ayrıca, Japonya'nın Kıta Çin'e saldırgan bir şekilde yayıldığı dönemde endüstrileşmenin gelişmelerinden biri olan yün sanayisi için koyun yetiştirmek ve zirai çalışmalar yapmak üzere Koyun Profesörü'nün Japonya'nın kolonilerinden Kore Yarımadası ve Mançurya'ya gönderilmesi de Koyun kavramı ile Japon emperyalizmine gönderme yapmaktadır. Patronun savaş sonrası politikası, ekonomi ve medya üzerindeki artan etkisinin tümü de Koyun'un Japon kapitalizmi ve militarizmindeki gücünü sembolize etmektedir. Fukami'nin de vurguladığı gibi Koyun geliştikçe Japonya fakirlikten kurtularak Ainuları ezmeye başlamış, Japonya'nın Kıta Çin'i işgali ve bu girişim başarısız olunca da arayışını başka yöne çevirmiştir. Tüm bunların ardında ise insanların nehirler ve denizlerin kirletilmesine duydukları öfke artmaktadır. Koyun anti-modernizmi içeren bir modernizm fikrini sembolize etmektedir (Fukami, 1990, s. 36).

Romanda var olmaması gereken bir Koyun olarak tanımlanan Koyun'un Japonya'nın geçmişi ile tarihsel bağı olmaması Meiji döneminden sonra ülkeyi etkisi altına alıp değiştiren modernizmi hatırlatmaktadır. Derebeylik dönemi sonuna kadar Japonya'da hiç koyun bulunmamaktadır:

Yani tarihsel olarak baktığımızda koyunun hayvan olarak günlük yaşantı düzeyinde Japonlar ile bir kez bile bağlantısı bulunmamaktadır. Koyunlar devlet eliyle Amerika'dan ithal edilmiş, yetiştirilmiş, sonra da bırakılıp gitmiştir. (...) Japonya'nın modernliği işte tam da bu (Murakami, 2004, s. 176, 177 -II).

Modernizm de Koyun gibi dışarıdan ithal edilmiş Japonlar tarafından tam anlamıyla benimsenememiştir. Takagi de Koyun ve modernizm arasında bağlantı kurarak, yazarın Koyun'u modernleşmenin getirdiği ve modern devam ederken bırakıp giden bir olgu gibi sunduğunu ifade etmektedir (Takagi, 2009, s. 54). Koyun eğer modernizm ve emperyalizm gibi Batı'dan ithal edilen bir kavram olarak yorumlanırsa Japonya'nın tarih boyu süren kolonyal faaliyetlerinde devletin gücünü sembolize edebilir. Ancak modernizm ve emperyalizm gibi yabancı bir kavram alındığında bunun günlük yaşamda Japon ruhu ile içselleştirilememesi başarısız bir teşebbüse neden olmuştur. Japon tarihi, kültürü ve günlük yaşamında koyun imajının bulunmaması Japonya'da koyun yetiştiriciliğin kök salmadığını göstermektedir. Koyun imajı gibi modernizm ve emperyalizm gibi esasen Batı'dan alınan kavramlar da Japon ruhu ile örtüşmemektedir.

Takagi'nin de belirttiği gibi Patron politik güç ve kapitalist parayı sembolize ederken, kaldığı konak ise karanlık tarafı ile birlikte Japonya'nın modernliğini temsil etmektedir.

Murakami modernliğe amacını bilmeden evrimleşmeye devam eden canlı bir organizma gibi yaklaşır. İnsan yapımı olan tüm düşünce ve sistemlerin bir kere kurulduklar mı canlı organizmalar haline gelmeleri ve yaşamlarını sürdürmek için insanları kontrol etmeye başlamaları doğaldır. Japonya'nın durumunda modernleşme süreci insanların düşüncelerini kolonize eden ve onlara hazır yapılmış kimlikler veren bir organizma haline gelmiştir (Takagi, 2009, s. 56).

Koyun Profesörü Kuzey Çin ve Moğolistan topraklarının kimi yörelerinde Koyun'un insanların içine girmesi ile ilgili söylentileri başkişiye anlatarak Yuan hanedanındaki bir kitapta, sırtında yıldız olan bir ak Koyun'un 'Cengiz Han'ın bedenine girdiğinden bahseder (Murakami, 2004, s. 57-II). Yuan Hanedanı, Cengiz Han'ın torunu Kubilay tarafından kurulan ve 1280-1368 yılları arasında Çin'i egemenliği altına almış bir hanedanlıktır. Söz konusu kitapta, bir kişinin içine girdiğinde onu ölümsüz yaptığına inanılan Koyun'un bedeni terk etmesi sonucunda kişi ölümsüzlüğünü kaybederken, Koyun tarafından bedeni "terk edilen insanlara 'koyunsuz'" (Murakami, 2004, s.57-II) denmektedir. Koyun Profesörü hayvanın belli bir amacı olduğundan söz eder: Koyun'un "insanlığı ve insanlık dünyasını değişime uğratmak doğrultusunda devasa bir tasarısı" (Murakami, 2004, s. 59-II) bulunmaktadır. Aynı şekilde modernizm ve emperyalizmin de insanlık dünyasının değiştirilmesi üzerinde böyle bir etkisi vardır. Yabancı bir olgunun topluma girmesi, Asya halklarının sömürülmesi ve kapitalizmin tırmanması Japon modernliğin kaçınılmaz evreleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Başkişi Koyun'un neden şimdi ve Japonya'da ortaya çıktığını sorduğunda Profesör yanlışlıkla onu uyandırdığını düşündüğünü söyler. Sonra koyun gittikten sonra hissettiklerini anlatır: "Bir sabah uyandım ki, koyun gitmiş. İşte o zaman anladım Koyunsuz'lüğün ne demek olduğunu. (...) Koyun çekip giderken geride sadece bir fikir bırakıyor. Ama Koyun olmadan o düşünceyi defetmenin yolu yok. İşte 'Koyunsuz 'kalmak bu demek" (Murakami, 2004, s. 60-II). Koyunsuz kalmak, kendini yönetecek bir ideolojinin ve gücün çekilerek kişiyi bomboş bırakması gibidir. Sömüren- sömürülen ilişkisinde olduğu gibi Koyun tarafından ele geçirilen kişi modernleşmenin getirdiği güzelliklerin yanında yitirdikleri yüzünden çelişkili duygular yaşamaktadır.

Patronun şu anda komada olduğunu öğrendiğinde Koyun Profesörü "Koyunsuz'un bu yarı-bilinçlilik kabuğundan kurtulması (nın), en iyisi" (Murakami, 2004, s. 60-I) olduğunu belirtir. Koyun bu adamı büyük bir örgüt kurmak için kullanmış ve işi bitince de onu

bırakmıştır. "Koyun'un aradığı, Koyun düşüncesinin somutlaştırılmasıdır" (Murakami, 2004, s. 61-II).

Koyun etkisine aldığı kişiyi değiştirip ona hükmetmektedir. Önceden sıradan bir genç olan Patron Koyun içine girip de 1936'da cezaevinden çıktığında tamamen bir dönüşüm yaşamış ve sağ kanadın zirvesine çıkmış: "İnsanların gönüllerini fetheden karizması, titiz bir muhakeme kuvveti, vaaz yeteneğiyle coşkulu tepkiler toplayan bir konuşmacı, siyasal öngörü yeteneği, kararlılığı ve her şeyin üzerinde de yığınların zayıflığını kaldıraç olarak kullanıp toplumu gütmeye yeteneği varmış" (Murakami, 2004, s. 186-I). Savaştan sonra çok güçlü ve karmaşık bir yeraltı krallığı kuran Patron politika, ekonomi, medya, bürokrasi ve hatta düzen karşıtlarını bile boyun eğdirip oyuna getirmiştir. Yazar bu siyasal güç odağının savaş öncesi ve sonrasında bireyleri yönlendirip baskılamasını eleştirmektedir.

1946'daki Tokyo Savaş Suçluları Mahkemesinden önce Amerikan ordusu doktorlarının yaptığı sağlık yoklamasında Patron'un beyninde sanrılara sebep olan dev bir ur bulunur. Bu sanrılarda sırtında yıldız bulunan kahverengi Koyun gördüğü tespit edilmiştir. 1997'de ilk klon koyunun doğması ile sonuçlanan biyoteknoloji çağının başlangıcının ideolojik çatışmaların da yaşandığı 1970'ler olduğuna vurgu yapan Eguchi (2016), romandaki Koyun kavramının bilimsel teknoloji korkusunu ve sermayeyi temsil ettiğini iddia etmektedir (Eguchi, 2016, s. 6-7). Patronun beynindeki tümörün Koyun ile ilişkili olması ve Amerika'nın Patron üzerinde bilimsel araştırmalar yapması yoluyla emperyalist devletlerin bilimsel araştırmalarına gönderme yapılmaktadır. Politik güç ve kapitalist parayı sembolize eden "Patron ölecek olursa, her şey biter, çünkü bizim örgütümüz bürokratik bir yapı değil doruğundaki tek bir zekâ tarafından yönetilen mükemmel bir makinedir. İşte örgütümüzün önemi de, zayıflığı da buradan gelir" (Murakami, 2004, s. 188-I; Murakami, 2018, s. 143).

Patronun kurduğu örgüt "İrade" ve onu destekleyen "Kazanç" olarak iki bölümden oluşmaktadır. Patron ölünce herkesin kazancı paylaşacak ama kimse İrade'yi anlayamayacağı için istemeyecek böylece İrade paylaşılacak ve dolayısıyla yitirilecektir. Garip Adam İrade'nin "zamanı, mekânı ve olanağı yöneten bir kavram" (Murakami, 2004, s. 188-I; Murakami, 2018, s. 147) olduğunu belirterek Patron'un yaptığını ise "sermayeyi ve emeği kapsayan sermaye devrimi" (Murakami, 2004, s.190-I; Murakami, 2018, s. 145) olarak açıklar.

Örgütün hiyerarşi, statü ve sermayeye verdiği önemin aksine, başkışı bunlara karşı umarsız bir tutum sergileyerek kapitalist sistemi yadsımaktadır. Ancak başkışının kapitalist iş

ve politika dünyasında kendine yer edinmek istememesi onun dışlanarak toplumdan izole edilmesine yol açmaktadır.

Koyun son olarak başkişinin üniversiteden arkadaşı olan radikal solcu Fare'nin içine girmiştir. Fare sömürge zengini olan babası ile zıtlık göstermektedir. Fare'nin babasının savaş zamanı biriktirdiği serveti Mançurya ve Kore Yarımadasındaki savaşlar sırasında elde etmesi romanda o dönem zenginlerinin sömürgecilik zamanı elde ettikleri haksız kazanca gönderme yapmaktadır. Fare'nin babasının, kuzey Hokkaido'da romanın geçtiği evi satın alması ve Fare'nin ölmeden önce Koyun Adam içindeyken burada yaşaması Koyun Adam ile Fare'nin sömürge zengini babası arasında da dolaylı olarak bağlantı kurulabileceğini göstermektedir.

Fare Koyun'un Patronu kullandığını söyler: "Koyun onu kullanarak çok yüksek bir siyasi güç organizasyonu kurmuştu. Bu yüzden onun içine girmiştii zaten. Onu kullanıp attı da denebilir. Ne de olsa ideolojik olarak o adam sıfırdı." (Murakami, 2004, s. 203-II). Patronun sonra seçilen Fare ise politik olarak Patron'un tam karşıtıdır. Fare Koyun'un kendini seçmesi sonucunda bir çeşit anarşi çıkacağını ama nihayetinde "tüm karşıtların birleştirileceği"ni ve bunun merkezinde ise Koyun'un kendinin olacağını anlatır (Murakami, 2004, s. 204-II). Koyun farklı ideolojik yapıları egemenliği altına alan bir güç merkezi gibidir. Patronu etkisi altına aldığında sağcı, milliyetçi ve militarist bir ideoloji ile kendini göstermiştir. 13. yüzyılın ilk yarısında çok büyük bir Asya İmparatorluğu kuran, tarihin en acımasız istilacılarından olan ve seferleri sırasında kendisine karşı çıkararak teslim olmamakta direnenleri kanlı katliamlar yaparak yok eden Cengiz Han'ı (Nardo 2011, s.8; Şen, 2012, s.238) egemenliği altına aldığında ise Koyun zalim bir gücü kontrol etmektedir. Bu bağlamda, yazarın Cengiz Han'ın kanlı siyaseti ile Japon imparatorluğunun savaş sırasındaki acımasızlığını Koyun imgesi yolu ile ilişkilendirerek kurguladığını söylemek mümkündür. Ayrıca Cengiz Hanı etkisine alan Koyun'un, 1960'ların radikal solcu öğrencilerinden biri olan Fare'nin içine girdiği düşünüldüğünde ise Koyun'un bireylerin siyasi görüşleri ve özelliklerine göre ayırım yapmadığı ve sadece güç ile ilgilendiği anlaşılmaktadır.

Koyun aynı zamanda çağdaş Japon toplumundaki yabancılaşmış ve yalnızlaşmış bireyi de sembolize etmektedir. Eguchi'nin de belirttiği gibi Koyun Profesörü, Patron ve Fare'yi etkisine alan Koyun'un tek bir Koyun olması, Koyun Adam karakterinin de sürü halinde olmadan tek başına ormanın içinde yaşaması Japon toplumundaki gruptan ayrılmış ve toplumdan dışlanmış bireye gönderme yapmaktadır (Eguchi, 2016, s.8).

Japonya'nın Meiji döneminden itibaren modernleşmesi ve Batılı devletler gibi kolonyal faaliyetlerde bulunması onu Şark devletlerinden ayırmış ama aynı zamanda bir Uzak

Doğu devleti olması itibariyle de bulunduğu coğrafyada manevi olarak yalnız kalmasına sebep olmuştur. Murakami'nin kurmacasındaki Koyun Adam karakterinin koyun görünümlü bir insan olması Japonya'nın Batı görünümlü bir Şark devleti olmasını imlemektedir.

Fuminobu'ya göre "Koyun, - Asyalı insanlar ile birleşme ve zulüm (Koyun Profesörü), Japon halkının sağlamaştırılması ve kültürlerinin savunulması (sağcı Patron) - ve kavramsal birlikten sonuçlanan gelecek görüşü (Japon işadamlarının oğlu, Fare)- olarak kaçınılmaz evrim aşamaları gibi Modern Japon toplumunun yörüngesini takip etmektedir (Fuminobu, 2005, s. 23). Bütün bu Batı'dan alınan unsurlar gibi Japon topraklarında Koyun'un kökleri ya da ataları bulunmamaktadır. Bu bağlamda, Koyun imajı için Japonya'nın Batı'dan kopyaladığı emperyalizm, modernizm ve kapitalizmin vücut bulmuş hali demek mümkündür. Dolayısıyla, romandaki Koyun imgesi ile Japonya'nın modernleşmesi, diğer Asya ülkelerinin işgali, aşırı üretim ve tüketimi harekete geçiren modern kapitalist düzenin uygulanması ve bunun insanlar üzerindeki kontrol gücü vurgulanmaktadır. Ancak Fare Koyun'un oyuncağı olmamak için Koyun içindeyken Koyun ile birlikte kendini öldürür. Öğrenci hareketinin savunucularından olan Fare'nin fedakârlık yaparak intihar etmesi ve başkişinin Koyun'un bulunduğu Hokkaido'daki evi yok etmesi Koyun'un reenkarnasyon ve kolonyal güç döngüsünü bozmayı ve kapitalizmin topluma egemen olmasını engellemeyi amaçlamaktadır.

Sonuç

Haruki Murakami'nin *Yaban Koyunun İzinde* romanında, Meiji döneminden başlayarak devam eden Japon modernleşmesi, İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar devam eden Japon İmparatorluğunun aşırı milliyetçi ve militarist misyonu ve savaş sonrası dönemde artan kapitalizm Koyun kavramı ile temsil edilmektedir. Bu çalışmada Japon İmparatorluğunun müstemleke politikalarının Murakami'nin kurmacasında karakterler üzerindeki olumsuz etkilerinin Koyun kavramı ile sembolleştirildiği ve Batı'dan alınan emperyalizm, modernizm, kapitalizm gibi ideolojilerin yine Batı'dan ithal edilerek yetiştirilmeye çalışılan Koyun ile ironik olarak örtüştüğü ortaya konmuştur.

Savaştan sonra çok güçlü ve karmaşık bir yeraltı krallığı kuran, politika, ekonomi, medya ve bürokrasi üzerinde sınırsız bir gücü elinde tutan Patron, Mançurya ve Kore'de Japonya'nın kolonyal faaliyetleri için zirai araştırmalar yürüten Koyun Profesörü ve radikal solcu Fare'nin Koyun'un etkisinde kaldığı görülmektedir. Bunların yanı sıra koyun yetiştiriciliğine zorlanan ve kolonyalist savaşta oğlunu yitiren etnik kökenli Ainu çobanın da Koyun yüzünden sömürüye uğradığı vurgulanmaktadır. Romanda değinilen Japonya'da

1960'lı yılların sonlarında savaşa ve otoritelere karşı ortaya çıkan öğrenci olaylarının bir sonuca varamayarak o dönemin gençliğinin kapitalizme yenik düşmesi de Koyun kavramının gücü ile ilişkilendirilmiştir.

Sonuç olarak, sömürgeleştirilmekten kurtulma yolunda Japonya, Asya'yı sömürgeleştirmeyi seçmiştir. Romanda Koyun imgesi ile temsil edilen Modern Japonya'nın serüveni mecburi olarak çıkılan bir yol olmuştur. Dolayısıyla romandaki başkişinin Koyun'u aramaya zorlanması ve içinde bulunduğu kapitalist sistemde hayatını sürdürmek zorunda kalması ile Japonya'nın emperyalist serüveni arasında paralellik bulunmaktadır.

Ayrıca bu çalışmada, imparatorluğun askeri amaçlar için Mançurya ve Kore yarımadasındaki koyun yetiştirme politikası, tarihte Cengiz Han'ın yaptığı katliamlar ile Japon imparatorluğunun aşırı militarizmi ve savaş suçları, Batı'dan alınan kolonyal modernizmin içselleştirilememesi de Koyun'un kötücül güçleri ile açıklanmış, Koyun Adam karakterinin ise Japonya'nın Batı görünümlü bir Şark devleti olmasının metaforu olduğu ortaya konmuştur.

Murakami, eserinde Japon İmparatorluğunun saldırgan kolonyal hegemonyası ile devletin görünmez güç ve kontrol ağlarını Koyun kavramı ile cisimleştirmiş ve Koyun'un sembolleştirdiği karanlık gücü ise kapitalist düzenden yorulan ve şimdiye kadar çevresindekilere karşı duyarsız kalarak eyleme geçmeyen başkişisi aracılığıyla yok etme girişiminde bulunmuştur.

Kaynakça

- Andou, T. (2014). *Japan's new left movements: Legacies for civil society*. London: Routledge.
- Baik, J. (2010). Murakami Haruki and the historical memory of East Asia. *Inter-Asia Cultural Studies*, 11(1), 64-72.
- Bal, İ. ve Özeren S. (2009). *Uzakdoğu'dan yeni kıtaya terörle mücadele*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Beasley, W. G. (1987). *Japanese imperialism*. New York: Oxford University Press.
- Dündar, A. Merthan. (2011). *Japonya'nın Orta Asya politikaları*. Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi.
- Eguchi, M. (2016). (日本近現代文学における羊の表象) *Nihon kingendai bungaku ni okeru hitsuji no hyoushou* (Hakushi ronbun), Tsukuba Daigaku, Ibaraki.
- Fukami, H. (1990). *Murakami Haruki no uta*. Tokyo: Seikyusha.
- Fukuzawa, Y. (1960). 'Datsu-a ron' jiyu shimpo. *Fukuzawa Yukichi Zenshuu* (1. baskı) içinde (C 10, s. 238-40). Tokyo: Iwanami Shoten.
- Fuminobu, M. (2005). *Postmodern, feminist and postcolonial currents in contemporary Japanese culture: A reading of Murakami Haruki, Yoshimoto Banana, Yoshimoto Takaaki and Karatani Kojin*. London: Routledge.
- Masao M. (1969). *Thought and behaviour in modern Japanese politics*. Londra: Oxford University Press.
- Matthews, E. (2003). Japan's new nationalism. *Foreign Affairs*, 82(6), 74-90.
- Murakami, H. (2004). (羊をめぐる冒険) *Hitsuji o meguru bouken*. Toukyou: Kabushikigaisha.
- Murakami, H. (2018). *Yaban koyununun izinde*. (N. Önel, Çev.) İstanbul: Doğan Kitap. (Orijinal çalışma basım tarihi 1982)
- Murakami, H. (2015). (ダンス,ダンス、ダンス) *Dansu, dansu, dansu*. Toukyou: Kodanshabunsho.
- Murakami, H. (2019). (騎士団長殺し) *Kishidanchou goroshi*. Toukyou: Shinchosha.
- Nakamura, J. (1999). Incentives, productivity gaps, and agricultural growth rates in prewar Japan, Taiwan and Korea, B. Silberman ve H. D. Harootunian (Ed), *Japan in Crisis:*

Depci, A. (2021). Haruki Murakami'nin "Yaban Koyununun İzinde" adlı romanında modernizm, militarizm, emperyalizm ve kapitalizm bağlamında koyun imgesi. *Humanitas*, 9(17), 143-163

Essays on Taisho Democracy (1. baskı) içinde (s. 329-373). Princeton: Princeton University Press.

Napier, S. J., (1996). *The fantastic in modern Japanese literature: The subversion of modernity*. London and New York: Routledge.

Nardo, D. (2010). *Genghis Khan and the Mongol Empire*. MI: Lucent Books.

Pountney, J. (2017). Raymond Carver and Haruki Murakami: Literary influence in late-capitalism. *The Raymond Carver Review*, 58-78.

Seraphim, F. (2006). *War memory and social politics in Japan, 1945-2005*. London: Harvard University Asia Center.

Shimbori, M. (1980). Japanese student activism in the 1970's. *Elsevier, Higher Education*, 9, 139-154.

Sugihara, K. (2004, Temmuz). *Japanese imperialism in global resource history*. Sözlü sunum, The Second GEHN Conference, Irvine, California.

Sunada, I. (1982). The thought and behavior of zengakuren: Trends in Japanese students movement. *Asian Survey*, 9(6), 457-474.

Şen, M. E. (2012). Bilim tarihçisi Sübki'ye göre Cengiz Han. *Journal of Gazi Academic View*, 6(11), 237-265.

Tsuzuki, C. (1970). Anarchism in Japan. *Government and Opposition*, 5(4), 501-522.

Yang, W. L. (1990). Tiananmen and its impact. *Tiananmen: Chinas struggle for democracy its prelude, development, aftermath and impact* (1. Baskı) içinde (s. 263-290). Maryland: Marylan University Press.